

Handläggare: Kajsa Holmborn
Telefon: 08 508 28 190

Till
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2012-02-06, p. 8

Förslag till nya solarieföreskrifter

Remiss från Strålsäkerhetsmyndigheten, Dnr: 2011-4200

Förslag till beslut

- 1 I huvudsak tillstyrka remissen samt att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen
- 2 Justera beslutet omedelbart

Gunnar Söderholm

Pia Winbladh Högfors

Sammanfattning

Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) har utarbetat ett förslag till nya solarieföreskrifter. De nya föreskrifterna berör kosmetiska solarier som är tillgängliga för allmänheten. Med det nya förslaget uppdateras och anpassas nuvarande föreskrifter till nya säkerhetskrav enligt aktuell europeisk teknisk produktsäkerhetsstandard för solarier. SSM vill ändra reglerna för vad som gäller vid utbyte av solarielysrör, att endast moderna solarier ska vara tillåtna på marknaden och att det i drop-in salonger ska införas vissa begränsningar för att skydda solkänsliga personer från att bli illa brända. Därutöver innehåller förslaget vissa nyheter jämfört med de gamla föreskrifterna. Det ska inte vara tillåtet för solariesalonger att förespegla några medicinska effekter med solariesolande och försäljning av preparat som skyndar på solbrännan ska inte vara tillåtet. Målsättningen med de nya föreskrifterna är dels att förebygga hudcancer till följd av solariesolning och förhindra att solkunder med känslig hud blir illa brända, dels att underlätta den kommunala solarietillsynen genom krav på utförligare uppgiftsinlämning från verksamhetsutövaren till tillsynsmyndigheten.

Miljöförvaltningen anser att SSM:s förslag till nya solarieföreskrifter i huvudsak är bra. Förvaltningen har dock vissa synpunkter, främst när det gäller anmälningsförfarandet. Vidare efterfrågar förvaltningen vägledning från SSM gällande hur tillsynen i praktiken ska utföras gällande vissa av de föreslagna förändringarna. Förvaltningen är av uppfattningen att föreslagna ändringar i stort kommer underlätta förvaltningens tillsynsarbete på solarieområdet och även i vissa avseende leda till ett förändrat arbetssätt för oss som tillsynsmyndighet.

Bakgrund

Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) har för yttrande till miljö- och hälsoskyddsnämnden överlämnat ett förslag till nya solarieföreskrifter. Yttrandet ska ha inkommit till SSM senast den 1 februari 2012. Miljö- och hälsoskyddsnämnden har beviljats anstånd med att inkomma med yttrandet till den 10 februari 2012.

Bakgrunden till förslaget om nya solarieföreskrifter är att de nuvarande föreskrifterna måste uppdateras och anpassas till nya säkerhetskrav i aktuell europeisk teknisk produktsäkerhetsstandard för solarier. Rådande solarieföreskrifter (SSMFS 2008:36) har varit oförändrade sedan 1998. De baseras på bestämmelser i en europeisk teknisk standard som blivit inaktuell eftersom den sedan 1998 har genomgått flertalet ändringar, den senaste 2010. Målsättningen med de nya föreskrifterna är dels att förebygga hudcancer till följd av solarieolning och att förhindra att solkunder med känslig hud blir illa brända, dels att underlätta den kommunala solarietillsynen genom tydliga krav på utförligare uppgiftsinlämning av verksamhetsutövaren till kommunen.

De förändringar som författningsförslaget innebär berör främst solarier som används i kosmetiskt syfte (solarier används i syfte att göra huden brun) och som är tillgängliga för allmänheten i solariesalonger, gym, simhallar m.m.

Världshälsoorganisationens (WHO:s) cancerforskningsinstitut (IARC – International Agency for Research on Cancer) tillkännagav i en forskningsrapport 2006 att det finns ett klart samband mellan användning av solarier i unga år och hudcancer, främst malignt melanom. IARC beslutade 2009 att klassificera ultraviolett (UV) strålning från solarier som ”cancerframkallande hos människor”. SSM har i flera år avrått personer från att sola i solarier.

UV-strålning från sol eller solarier kan beroende på strålegenskaper, styrka och individens känslighet orsaka hud- och ögonskador och en ökad risk för hudtumörer. UV-strålning i solarier delas in i UVA- och UVB-strålning. Solarier har oftast en högre andel UVA än

den naturliga solen. UVB-strålningen absorberas i hudens ytskikt och gör att mängden pigment i huden ökar. Den gör att vi bränner oss om vi solar för mycket och kan även ge upphov till hudcancer. UVA-strålning tränger in i hudens djupare skikt och gör pigmentet i huden brunt. Intensiv och långvarig exponering av UVA-strålning kan orsaka hudcancer. I solarier har styrkan hos UVA- och UVB-strålningen begränsats för att solariebäddens strålningsegenskaper inte ska vara alltför olik solens. I Sverige får solarier för kosmetiskt bruk max ha en strålningsstyrka som motsvarar tropisk sol.

Enligt uppgift från SSM har tillbud med solarier orsakats av att solariebäddar har försatts med starkare solarierör än vad bädden varit lämpad för, att solkunder överskattat sin soltålighet och solat för länge, att betald tid och rekommenderade soltider inte överensstämde och därmed förorsakat att kunden bränt sig. Skador har också inträffat när solarier saknat dubbla tidur, det vill säga ett extra tidur som automatiskt bryter strömmen till solariet efter högst 60 minuter. I solarier utrustade med endast ett tidur har det inträffat incidenter då tiduret slutat fungera, kunden har somnat och fått svåra brännskador.

I januari 2010 uppmanade SSM alla Sveriges kommuner att sluta erbjuda kosmetiska solarier till allmänheten med hänvisning till sambandet mellan solariesolande och den ökande risken för hudcancer. Efter denna uppmaning beslutade Idrottsförvaltningen i Stockholms stad att ta bort de solarier som fanns i stadens verksamheter som gym, sim- och sporthallar m.m. SSM:s uppmaning innebar även att flera privata verksamheter, som hotell och träningsanläggningar, också tagit bort sina solarier. Följaktligen, har antalet solarier inom Stockholms kommun minskat sedan 2010.

Aktuella förändringar och förvaltningens synpunkter

1. Förslag till nya solarieföreskrifter – endast moderna solarier

Enligt förslaget ska endast moderna solarier som uppfyller den europeiska produktsäkerhetsstandardens säkerhetskrav få finnas på marknaden. Solariebäddar tillverkade tidigare än april 2005 kommer inte längre vara tillåtna att ha i bruk, eftersom dessa inte är utrustade med en inbyggd extra avstängningsmekanism som träder i funktion om solariets ordinarie tidur går sönder. SSM lyfter fram att detta innebär att kravet på ett ”extra tidur” inte längre behövs.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen tillstyrker förslaget. Det är bra att alla solariebäddar som finns på marknaden är utrustade med ett extra tidur. För kunden kommer detta innebära en minskad risk att bränna sig illa ifall solariebäddens ordinarie tidur inte fungerar.

I dagsläget krävs mycket tillsynstid för hanteringen av de extra tiduren. Det går inte att utanpå se på solarier att en sådan mekanism finns inbyggd. Således är det många verksamheter som får anmärkning avseende detta och tillsynsmyndigheten får lägga mycket tid åt att följa upp det. Ett krav på moderna bäddar utrustade med en inbyggd extra avstängningsmekanism kommer därför att underlätta miljöförvaltningens tillsynsarbete. Anmärkning gällande extra tidur var den näst vanligaste erhållna anmärkningen vid förvaltningens solarierillsyn under 2010.

Kravet att äldre solarier förbjuds kan också innebära att antalet solarieverksamheter inom kommunen minskar, vilket förvaltningen anser är bra eftersom solarier solande utgör en hälsorisk. Det finns många solarieverksamheter som endast är en bisyssla till en annan verksamhet t.ex. gym, simhallar, tobaksaffärer, videobutiker och liknande. Det är inte osannolikt att anta att verksamheter, i de fall där solarier är av äldre modell, hellre väljer att lägga ner solarieverksamheten än att investera i ett modernt solarium.

2. Förslag till nya solarieföreskrifter – Nya märkningskrav på solarierören

Enligt det nya förslaget ska solarier och solarierör vara märkta med rörens ultravioletta strålningsegenskaper enligt svensk och internationell standard (SS-EN 61228:2008). Det innebär att reglerna för utbyte av förbrukade solarierör ändras så att ett större utbud av rör med lämpliga egenskaper kan användas.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen tillstyrker förslaget, som torde innebära att kunden i mindre utsträckning riskerar att utsättas för starkare strålning än vad som är tillåtet. Förslaget innebär att verksamhetsutövaren får större möjlighet att välja rätt typ av rör till solarier.

I nu gällande solarieföreskrifter gäller att benämningen på solarierören i solarier exakt ska överensstämma med rörens benämning på rörskylten. Det är en tidskrävande och ofta krånglig procedur för tillsynsmyndigheten att kontrollera att detta stämmer. I de fall rören i bädden inte stämmer överens med rörskyltens ska kontroll även ske av huruvida de rör som används återfinns på SSM:s lista över godkända ersättningsrör. Miljöförvaltningen anser därför att den föreslagna ändringen kommer att underlätta kontrollen av rör och att färre verksamhetsutövare borde få anmärkning på inmontering av fel typ av rör. Förvaltningen vill dock framhålla att SSM behöver ge tillsynsmyndigheterna vägledning när det gäller tolkningen av den kod som finns på solarierören och som anger dess strålningsegenskaper.

3. Förslag till nya solarieföreskrifter – Anmälan och uppgiftsinlämning

Föreskriftsförslaget är utformat med krav på utförligare uppgiftsinlämning från solarieverksamheten till tillsynsmyndigheten. I 8 § anges att den som bedriver solarieverksamhet ska anmäla detta till den kommunala förvaltning som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet. Uppgifterna ska avse bl.a. vem som är ägare och verksamhetsutövare, personalbemanning, antal solarier och dess typ, m.m. Vidare framgår av bestämmelsen att varje ändring av dessa uppgifter ska anmälas, liksom om verksamheten upphör. Vidare har det i 9 § lagts till en bestämmelse som uttryckligen tar upp tillsynsmyndighetens rätt att begära in uppgifter från verksamhetsutövaren.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen tillstyrker i huvudsak förslagen men har följande synpunkter.

Det är bra att solarieverksamheter omfattas av krav på anmälan men förvaltningen anser att anmälningskravet måste bli tydligare. I förslaget finns ingen tidsangivelse för när anmälan av solarieverksamhet ska göras. Förvaltningen anser att det tydligt måste framgå i föreskrifterna att anmälan ska inkomma till tillsynsmyndigheten innan verksamheten startar. Förslagsvis kan samma tidsfrist som gäller för anmälningspliktig verksamhet enligt miljöbalken införas när det gäller solarieverksamheter, det vill säga att anmälan ska göras senast sex veckor innan verksamheten påbörjas.

Det måste även klargöras vilka rättsverkningar en utebliven anmälan får. Enligt förvaltningens erfarenhet är det få solarieverksamheter som anmäler sig frivilligt. För att de nya föreskrifterna ska få tillräcklig effekt bör det övervägas om utebliven anmälan ska vara sanktionerad på något sätt.

Av förslaget framgår att om anmälan avser tillståndspliktig verksamhet ska SSM:s tillståndsnummer samt tillståndsvillkor anges i anmälan. I bestämmelsen bör även anges att tillsynsmyndigheten ska lämna upplysning till SSM i de fall anmälan avser en verksamhet som är tillståndspliktig men som inte har tillstånd.

Av erfarenhet vet miljöförvaltningen att det är svårt att ha en korrekt bild av vilka verksamheter som förekommer på marknaden. Ett krav på anmälan innan en verksamhet startar samt när den läggs ned kommer därför att underlätta för tillsynsmyndigheten när det gäller kunskapen om vilka verksamheter som finns. Det är även bra att ändringar av verksamheter ska anmälas men förvaltningen vill framhålla att såsom bestämmelsen är utformad i förslaget behöver minsta ändring av t.ex. personalstyrkan anmälas. Detta fyller enligt förvaltningens bedömning ingen nödvändig funktion utan innebär endast onödigt administrativt merarbete för både verksamheten och tillsynsmyndigheten. Dessutom riskerar det att bli onödigt kostsamt för verksamheten eftersom tillsynsmyndigheten har

rätt att ut avgift för all handläggning. Om det är så att den aktuella skrivningen i bestämmelsen i själva verket tar sikte på exempelvis det förhållandet att en bemannad verksamhet blir obemannad, bör detta tydliggöras. Överhuvudtaget vill förvaltningen framhålla vikten av att krav på anmälan och inlämnande av uppgifter till tillsynsmyndigheten endast ska avse sådana uppgifter som det finns ett reellt behov för myndigheten att få ta del av.

Förvaltningen är positiv till det tydligare kravet på uppgiftsinlämning från solarieverksamheten till tillsynsmyndigheten samt att myndighetens rätt att begära in uppgifter kommer att underlätta tillsynsarbetet. Det kan även innebära att arbetssättet avseende solaritillsynen kan effektiviseras i och med att myndigheten redan kan ha tillgång till vissa uppgifter innan själva inspektionsbesöken utförs. Detta ger förutsättning för snabbare tillsynsbesök till gagn för både tillsynsmyndigheten och verksamheten.

Förvaltningen vill även påpeka att det i 8 § används uttrycket ”kommunal förvaltning som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet” när det i själva verket är den kommunala nämnden som är ansvarig myndighet. Detta är en skrivning som redan förekommer i de nu gällande föreskrifterna men som alltså lämpligen bör rättas till i samband med revideringen.

Förvaltningen vill även framhålla vikten av att verksamhetsutövarna får kännedom om de nya föreskrifterna och vad de konkret innebär för förändringar för dem. Det är därför mycket viktigt att SSM går ut med tydlig information specifikt riktad till solarieverksamheterna.

4. Förslag till nya solarieföreskrifter – Införande av längsta möjliga soltid

I de nya föreskrifterna föreslås att det för obemannade drop-in salonger ska finnas krav på en tidsmekanism som begränsar soltiden till max 15 minuter och att betalningsautomater ska användas som omöjliggör att kunder solar mer än en gång per dag. Begränsningarna ska säkerställa att solkänsliga personer inte blir allvarligt brännskadade, samtidigt som personer som har lätt att bli bruna ändå ska kunna uppnå eftersträvad effekt.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen tillstyrker förslaget. För kunden skulle föreslagna förändringar innebära vissa begränsningar i solningsmöjligheterna avseende tid och frekvens. Förvaltningen anser att dessa begränsningar är bra åtgärder för att minska andelen personer som bränner sig på grund av att de solar längre tid än rekommenderat eller solar flera gånger per dag.

Med föreslagen maxtid på 15 minuter blir det dessutom enkelt för tillsynsmyndigheten att kontrollera tillåten maxtid på drop-in salonger.

5. Förslag till nya solarieföreskrifter – Förändringar i uppgifter som ska finnas i instruktioner för ett solariums korrekta användning.

I 13 § i de föreslagna föreskrifterna anges att det ska finnas anvisningar och uppgifter för solariets korrekta användning enligt bilaga 3 till föreskrifterna.

I bilaga 3 punkt 2 finns angivet de uppgifter som minst ska finnas i solariefabrikantens bruksanvisning för solariet. Av dessa framgår det bland annat att solarier inte ska användas av personer:

- under 18 år
- med naturligt rött hår
- med många födelsemärken på kroppen
- som i solen inte blir bruna eller inte blir det utan att bränna sig
- som har eller har haft hudcancer m.m.

I 14 § anges att SSM:s råd och information med den text och i det utförande som i dessa föreskrifter anges sist i bilaga 3 och med rubriken ”Råd för att skydda din hälsa” ska finnas anslagna i minst format A3 på eller intill varje solarium. I bilaga 3 punkt 3 finns det anslag från SSM som ska finnas anslaget vid varje solariebädd. Innehållet i denna information har renodlats till att avse samma information som ska framgå av bruksanvisningen, när det gäller vilka personer som bör undvika att använda solariet.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen tillstyrker förslaget. Redan idag gäller krav på verksamhetsutövaren att genom anslag intill solariet informera kunden om risker med solning. Informationstexten i det nya förslaget är dock tydligare utformad, vilket förhoppningsvis förbättrar förutsättningarna för kunden att kunna ta ställning till om han eller hon ska sola och i så fall hur länge.

För tillsynsmyndigheten blir det enkelt att kontrollera att anslagen är uppsatta och att de har rätt utformning och innehåll. Förvaltningen är av uppfattningen det är den enskilde kunden som i slutändan tar beslutet huruvida hon ska sola eller inte. Däremot bör det klargöras hur långt verksamhetsutövarens skyldigheter bör sträcka sig när det gäller kontroll av att minderåriga inte använder solariet. Trots att det saknas en uttrycklig 18-årsgräns är förvaltningen av uppfattningen att minderåriga så långt som möjligt och aktivt bör avrådas från att sola.

6. Förslag till nya solarieföreskrifter – Inte tillåtet att förespegla medicinska effekter

Enligt förslaget ska det inte vara tillåtet för verksamheter med kosmetiska solarier att förespegla att solarierna ger någon typ av medicinska effekter. Det skulle således inte vara tillåtet att marknadsföra att det bildas D-vitamin eller att det ger andra positiva hälsoeffekter att sola i solarier. Denna typ av verkan tillfaller de medicinska solarierna, vilka är förbehållen sjukvården och upplåtelse av sådana kräver tillstånd från SSM.

Förvaltningens synpunkter

Förslaget tillstyrks. Att reglera solarieverksamheternas möjlighet att marknadsföra solarier som en möjlighet att få D-vitamin ser miljöförvaltningen som en välkommande restriktion. Reklam om D-vitamin är vanligt förekommande på de solariesalonger som förvaltningen besökt, men eftersom förhållandet mellan UVA och UVB är annorlunda i solarier jämfört med den naturliga solen stimulerar inte solarier produktionen av D-vitamin. SSM anger att vid sådan marknadsföring ska strålskyddslagens straffbestämmelser kunna aktualiseras. Tillsynsmyndigheten har således en möjlighet att använda detta för att få verksamheterna att plocka bort vilseledande eller förbjuden information.

När det gäller strålskyddslagens straffbestämmelser bör SSM överväga att införa en bestämmelse om att tillsynsmyndigheten antingen ska åtalsanmäla misstänkta brott alternativt verka för att brott beivras.

7. Förslag till nya solarieföreskrifter – Inte tillåtet att sälja preparat som förstärker solbrännan

I och med att produktsäkerhetsstandarden för solarier förutsätter att huden är ren från kosmetika och krämer, föreslår SSM i det nya förslaget att solarieverksamheter förbjuds att tillhandahålla krämer eller andra preparat som förstärker eller påskyndar solbrännan. Denna restriktion vill SSM införa för att minska solkundens risk för brännskador. Problemet med användandet av förstärkningspreparat är att rekommenderade soltider i exponeringsschemat blir felaktiga och att risken att solkunden bränner sig därmed ökar.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen tillstyrker förslagen. Föreslagen restriktion kan vara ett effektivt sätt att begränsa kundens möjlighet att använda olika preparat vars användning kan medverka till brännskador. Förvaltningen kan i dagsläget inte se att den föreslagna restriktionen kommer påverka tillsynsarbetet i någon större utsträckning.

8. Förslag till nya solarieföreskrifter – Artificiella solanläggningar får inte vara solarier

Enligt de nya föreskrifterna får artificiella solmiljöer (rum med t.ex. konstlad strandmiljö och straka lampor) tillåtas utan tillstånd från SSM om UV-doserna begränsas till SSM:s hygieniska riktvärden (SSMFS 2008:48). Om stråldoserna däremot ligger över riktvärdena krävs tillstånd från SSM.

Förvaltningens synpunkter

Enligt de nya föreskrifterna kan SSM överlåta tillsynen över artificiella solanläggningar till kommunen. Förvaltningen bedömer att det är möjligt att framöver bedriva denna tillsyn förutsatt att tillsynsmyndigheten får nödvändigt utbildning inom området samt införskaffar utrustning för att kunna utföra mätningar m.m.

Sammanfattande synpunkter

Miljöförvaltningen anser att SSM:s förslag till nya solarieföreskrifter huvudsakligen är bra men har framfört ett antal synpunkter, främst när det gäller anmälningsplikten och till den relaterade frågor. Förvaltningen ser det som naturligt att föreskrifterna uppdateras och anpassas till de nya säkerhetskraven i aktuell europeisk och svensk standard. Dock efterfrågas förtydliganden i vissa avsnitt i vissa fall samt vägledning från SSM gällande hur tillsynen i praktiken ska utföras.

Förvaltningen vill i sammanhanget nämna Strålsäkerhetsutredningens betänkande Strålsäkerhet – gällande rätt i ny form (SOU 2011:18) i vilket föreslås att det i 12 kap miljöbalken införs en regel som innebär att solarium avsett att bestråla människor med ultraviolett strålning huvudsakligen i syfte att göra huden brun (kosmetiskt solarium) inte ska få yrkesmässigt upplåtas till personer under 18 år.

Med hänsyn till att solariebestämmelserna så småningom kan komma att inhysas i miljöbalken, kan det vara lämpligt att SSM redan nu föreskriver en tidsfrist för att inkomma med en anmälan som ligger i linje med den tidsfrist som gäller enligt miljöbalken, d.v.s. sex veckor.

Slut

Bilagor

Bilaga 1: Remiss av Förslag till nya solarieföreskrifter